Upplands Väsby Hembygdsförening

Hembygdsföreningens remissvar på Upplands Väsby kommuns förslag till ny översiktsplan - Väsby stad 2040

februari 2017

Upplands Väsby Hembygdsförening

Box 40 194 21 Upplands Väsby

www.hembygd.se/upplands-vasby

Upplands Väsby 27 februari 2017

Upplands Väsby kommun
Kommunstyrelsen

Inledning

Upplands Väsby Hembygdsförening har tagit del av förslaget till Översiktsplan - Väsby Stad 2040.

Vi tycker att planen är väl genomarbetad och förhållandevis lättläst. Till detta bidrar säkerligen de föregående stegen från 2013 och framåt med Medborgardialogen.

Vi har försökt att kommentera sida för sida. Flera frågor förekommer dock på olika ställen varför det inte är fullt konsekvent.

Integrera kulturmiljöfrågorna bättre

På några ställen i de inledande delarna (sid 4-19) saknar vi skrivningar om kultur och kulturmiljö. Våra tillägg i fetstil.

Sid 5, spalt 2:

Hållbar utveckling måste enligt oss vara ett samspel mellan **fyra** dimensioner; vi vill här tillfoga den **kulturella dimensionen**.

Sid 12; spalt 2, *Vision 2040:*

Under rubriken Väsby tänker längre, andra punkten som skulle kunna lyda: Väsby är ett föredöme i arbetet med miljö och klimatåtgärder. Vi värnar om viktiga naturområden **och kulturmiljön**.

Sid 15, spalt 2, *Det kreativa Väsby, planeringsinriktningar*:

Sista punkten bör lyda: God gestaltning, konst och **kulturmiljö** är viktiga aspekter i utvecklingen av den offentliga miljön.

Sid 16 *Mötesplatsen Väsby; planeringsinriktningar*:

Kulturmiljön bör här få sin **egen punkt**.

Hållbarhet

sid 20 *Ett robust Väsby* och sid 65-66 *Hållbarhetsbedömning*

I anslutning till vad som står eller snarare inte står på dessa sidor vill vi lyfta fram följande:
Allt byggande kräver sina resurser. Inte minst vid nybyggnation. Att renovera och återanvända befintliga byggnader är i sig att spara på resurserna. Att riva och bygga nytt tär mer på ändliga resurserna.

Denna aspekt finns inte heller med i det separata dokumentet *Hållbarhetsbedömning*
(se avsnitt 2.3.1 Ekologisk hållbarhet).

Se Riksantikvarieämbetets nya rapport: RÄKNA MED KULTURARVET - Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling, fr a sid 21 *Återbruk minskar klimatpåverkan*
Finns att ta del av på www.raa.se/2017/02/sa-bidrar-kulturarvet-till-en-hallbar-samhallsutveckling/

Stadsmässighet - ska Upplands Väsby bli Väsby Stad?

Sid 21: *Stadsmsässighetsdefinitionen*

Vi kan hålla med om det mesta som finns med i Stadsmsässighetsdefinitionen.

Stadsmässighet är helt rätt i kommunens centrala delar. Men stadsmässighet är inte rätt rakt av. Det som karaktäriserar Upplands Väsby är ju att hela kedjan från tät stadsbygd till ren landsbygd finns inom kommunen. Det är viktigt att lyfta fram hela kedjan - stad - landsbygd och inte minst den ”mellanzon” som är just är förort och som har sina kvaliteter.

(Vi noterar att begreppet förort är utmönstrat; förekommer på tre ställen i ÖP (sid 6 industriförort, sid 90 om trafiksystem , sid 92 bilinnehav ytterförort)).

Översiktsplanen heter ***Väsby Stad 2040***: Detta föranleder oss att ställa frågan:
Ska Upplands Väsby byta namn till Väsby stad? Vi ser ingen anledning till ett sådant namnbyte.

Den slutna kvartersstruktur som varit ett planeringsideal det senaste decenniet: är det verkligen det vi vill ha? Det finns en risk med slutna kvarter att de privatiseras och inte blir allmänt tillgängliga (”gated communities” eller grindsamhällen) . Det är därför viktigt att i planarbetet slå fast att kvartersgårdar ska vara allmän plats.

Framtidsbild - Fyra karaktärer

Sid 26-39

Vi anser att indelningen i *Tät stadsbygd, Medeltät stadsbygd, Småskalig stadsbygd och Landsbygd* är ett bra grepp. Det som är en av Upplands Väsby stora kvaliteter är att hela kedjan från tät stadsbygd till ren landsbygd finns inom kommunen.

Några tillägg behövs dock:

Sid 37 *Landsbygd*

Odlingslandskapet: vi vill understryka vikten av ett öppet odlingslandskap inte minst genom djurhållning och bete, tätortsnära odling och kolonilotter.

Skogslandskapet: här behövs ett tillägg som lyfter fram de känsliga historiska/arkeologiska lämningarna i skogslandskapet vilka är en resurs inte minst ur rekreationssynpunkt.

Sociala värden

Sid 41 *Sociala värden*

Under avsnittet Hemkänsla och trygghet vill vi se en skrivning om kulturmiljöns betydelse.

Kulturhistoria/Kulturmiljö

Sid 50 ff *Kulturhistoria* (jämför även sid 85 ff)

Inledningsrutans avslutning (.. som företeelse i Stockholmsområdet):

> *Vid all exploatering har förändringen vägts mot förlust av kulturella värden, identitet för Väsbyborna och hur väl byggnaden eller miljön är representerad i kommunen och som företeelse i Stockholmsområdet.*

Kommentar/fråga: varför inskränka till Stockholmsområdet?

Sid 50, spalt 1:

Här konstateras att det **inte finns något aktuellt kulturmiljöprogram**. Det nuvarande huvuddokumentet Kulturmiljöprogrammet från 1988 är kraftigt föråldrat då det går tillbaka på inventeringar/kunskapsunderlag från 1970-talet. Hembygdsföreningen har i flera år efterlyst ett

modernt, aktuellt och heltäckande kulturmiljöprogram. Kulturmiljöfrågorna har i flera år bollats runt utan att något hänt. Vi ser fram mot arbetet med ett nytt kulturmiljöprogram som vad vi nu vet ska påbörjas. En grundläggande förutsättning för ett långsiktigt kulturmiljöarbete är att det i kommunen finns en **kommunantikvarie**.

Ett aktuellt kulturmiljöprogram borde vara en integrerad del av Översiktsplanen. Fram tills dess ett nytt kulturmiljöprogram är klart så **haltar hela översiktsplanen** i dessa frågor.

Sid 50 spalt 2:

> *Byggnadsantikvarisk bedömning bör göras vid tveksamhet. Vid exploatering i kulturmiljöer ska förlusten av kulturvärdena kompenseras, så att identiteten i området formuleras för stärkt social sammanhållning, gärna genom medborgardialog.*

Här säger vi:

Byggnadsantikvarisk bedömning bör vara en integrerad del i allt planarbete och bygglovprövning.

Vi tycker att ”kompensationstänkandet” (finns även på sid 28 *Tät Stadsbygd*) är märkligt (övertaget från de gröna miljöfrågorna?). Det riskerar att fungera som ett alibi för tveksamma åtgärder.
Bör tas bort.

Sid 85 ff *Planeringsförutsättningar Kulturhistoria*

Då hela kulturmiljöunderlaget är föråldrat (se ovan om Kulturmiljöprogram) är listorna på sid 89 delvis inaktuella. I det kommande arbetet med kulturmiljöprogrammet kommer ju dessa listor att aktualiseras och kompletteras. Vi återkommer i anslutning till arbetet med Kulturmiljöprogram. (punkt 31 Banvaktsstugemiljön vid Väsbyån: banvaktsstugan förstördes vid en brand 2008; vad återstår av miljön?)

Kommunens årsringar

På flera håll används **årsrings**-begreppet (se sid 26, 50, 52 x 3, 85 och 86) d v s att man tydligt ska kunna se och förstå från vilken tid en viss bebyggelse eller miljö är ifrån och att man kan se skillnaderna mellan olika årsringar och tidsskeden.

På sidan 86 står:

> *De årsringar som är tydligast i kommunen borde ha ett skydd, för identitetens och den historiska avläsningsbarhetens skull. Järnålderslandskapet och vissa säterimiljöer är skyddade med riksintresse för kulturmiljövården i kommunens norra och östra delar. Några miljöer kring säterierna har skydd genom att de är byggnads- eller naturminnen, t.ex. Torsåker magasin och allé. På 90-talet gjordes många detaljplaner där byggnader beskrevs och fick planbeteckningen Q, det vill säga Kulturreservat. Idag fungerar inte bestämmelserna som tänkt och kulturmiljövärden har ett sammantaget svagt skydd.*

Detta är bra. Hittills har vi dock tvingats konstatera att årsringstänkandet till stora delar inte stått högt i kurs. Skyddet för den mer moderna bebyggelsen har varit ytterst svagt. De tydligaste exemplen är utplånandet av merparten av industrisamhällets årsringar och rivningen av den moderna folkhemskommunens märkesbyggnad Odensgården.

Årsringskonceptet måste hävdas med större tyngd för att motverka att Upplands Väsby byggs sönder och riskera förlora viktiga delar av sin egenart och identitet.

Grönstrukturen (se även kartbilagan sid 5)

- Stärk de Gröna kilarna (det svaga sambandet mellan Järvakilen och Rösjökilen i form av barriärerna med väg/järnväg) och Rösjökilens del genom östra delarna av kommunen.
- Lyft fram hela Runsahalvön och stränderna längs alla sjöarna som värdefulla ekologiska och rekreativa områden.
- Bra och viktigt med samarbete mellan kommunerna i både de gröna frågorna och infrastrukturfrågor.

Genomförandet

Genomförandet av Översiktsplanen förutsätter goda kunskaper och kompetens i kommunen, både med långsiktighet och aktuella kunskaper. Detta gäller inte minst för det bebyggelsehistoriska/ kulturmiljöfrågorna. Det har varit självklart att kommunen har flera tjänster för den gröna miljön. Varför har det inte varit samma självklarhet att ha åtminstone en person med renodlat ansvar för kulturmiljön?

Sammanfattning

- Många bra tankar om kommunens utveckling
- Kulturmiljöfrågorna måste vara mer integrerade i planen
- Bevarande och återanvändning av bebyggelse är inte bara en kulturmiljöfråga - det är en viktig del i ett resurssnålt samhällsbyggande
- Översiktsplanen inte komplett utan ett nytt Kulturmiljöprogram
- Kommunala resurser för Kulturmiljöfrågorna - anställ en kommunantikvarie
- Stärk de svaga delarna i grönstrukturen
- Skydda hela Runsahalvön från exploatering

Behandlat på föreningens styrelsemöte 7 februari 2017 och i epost-remiss 24-26 februari

För Upplands Väsby Hembygdsförening

Klas Lundkvist

Framtidsbild - Upplands Väsby 2040 (kartan på sid 24)
Hembygdsföreningens synpunkter Grönstruktur.

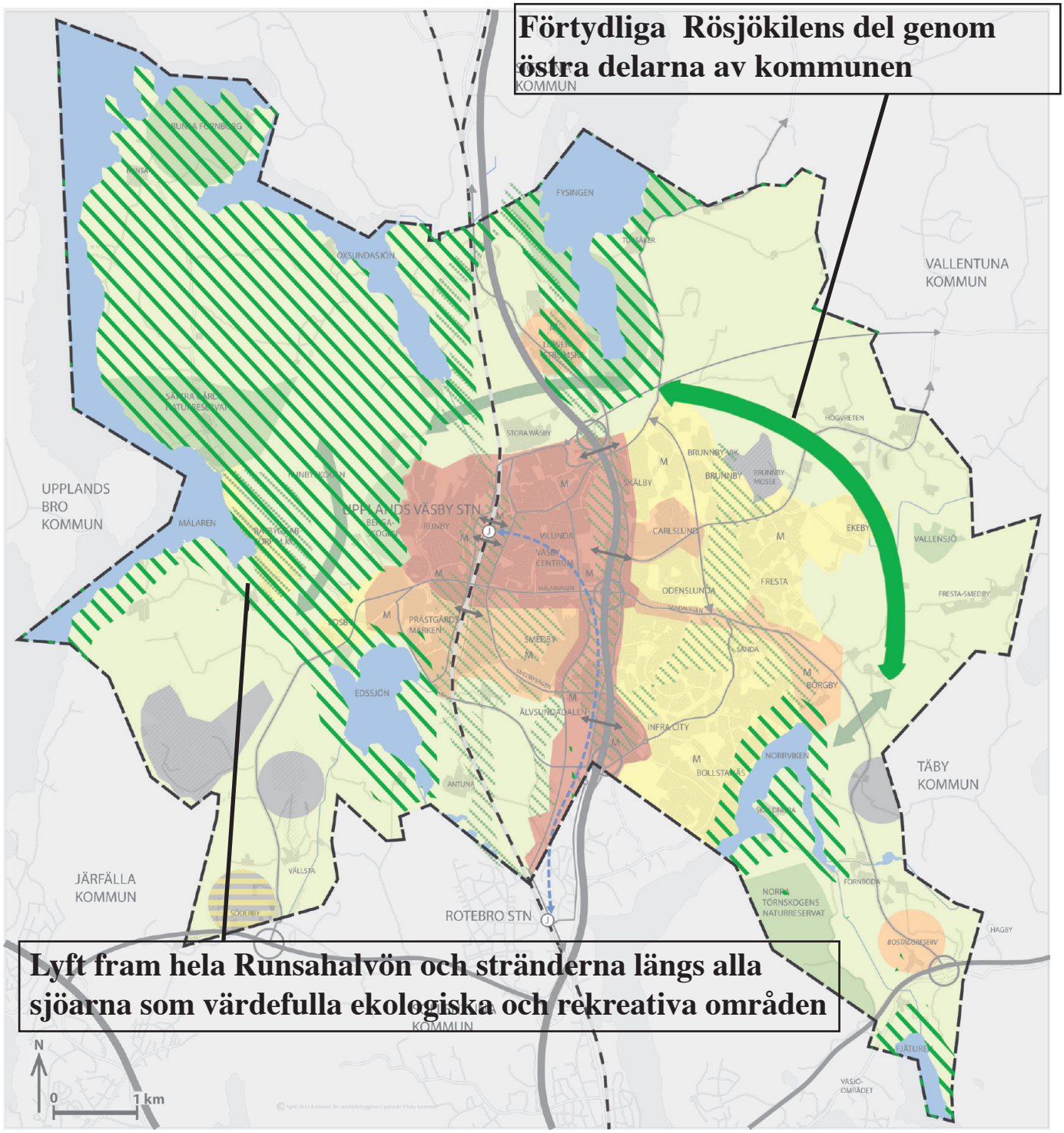

KL20170224